

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., доцент Волохова І.С.

“ ___ ” _____ 2018 р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «Фінанси і кредит»

за темою:

**«Місцеві податки та їх роль у формуванні місцевого
бюджету»**

Виконавець:

студентка IV курсу 8 групи
Центру заочної форми навчання
Вайпан Катерина Юріївна

Науковий керівник:

к.е.н., доцент
Курганська Елеонора Іванівна

Одеса-2018 року

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Вайпан Катерини Юріївни

на тему

«Місцеві податки та їх роль у формуванні місцевого бюджету»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2018 рік

Випускна робота складається з трьох розділів.

У роботі досліджено теоретичні засади формування системи місцевого оподаткування. Розглянуто етапи виникнення та розвитку місцевого оподаткування, визначені проблеми формування доходних джерел місцевих бюджетів. Проведено аналіз фіскальної ефективності місцевого оподаткування в Україні, у частоті м. Одеса, в результаті якого сформульовано основні напрями його реформування з урахуванням провідного досвіду зарубіжних країн.

Ключові слова: система місцевого оподаткування, місцеві бюджети, місцеве самоврядування, децентралізація, місцеві податки і збори.

ANNOTATION

of final work on obtaining a Bachelor of Education

Vaipan Catherine

«Local taxes and their role in shaping the local budget»

Odessa National Economic University

Odesa, 2018

The final work consists of three sections.

The theoretical principles of the formation of the system of local taxation are researched in this paper. The stages of origin and development of local taxation are considered, problems of formation of revenue sources of local budgets are determined. The analysis of fiscal efficiency of local taxation in Ukraine, in the frequency of Odessa city, was formulated, in which the main directions of its reformation are formulated taking into account the leading experience of foreign countries.

Key words: local tax system, local budgets, local government, decentralization, local taxes and fees.

Зміст

Вступ	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ	
1.1. Історичні підвалини виникнення та розвитку місцевого оподаткування	6
1.2. Проблеми формування доходних джерел місцевих бюджетів	13
1.3. Законодавче забезпечення функціонування системи місцевого оподаткування в Україні	27
РОЗДІЛ 2. МОНІТОРИНГ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ ЗА РАХУНОК МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ	
2.1. Аналіз справляння місцевих податків і зборів	38
2.2. Фіскальна ефективність місцевого оподаткування м. Одеса	52
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ	
3.1. Зарубіжний досвід стягнення місцевих податків	62
3.2. Перспективи розвитку системи місцевого оподаткування в Україні	69
Висновки	79
Список використаних джерел	81
Додатки	87

Вступ

Актуальність теми бакалаврської роботи зумовлена сукупністю чинників прагматичного та теоретичного характеру. В царині сучасних економічних перетворень особливо актуальною залишається проблема нестачі фінансових ресурсів органів місцевої влади та нестабільність їх доходних джерел. Багаторічна практика місцевого оподаткування в нашій країні приводить до висновку, що система місцевих податків і зборів виконує у нас ніби допоміжну роль щодо державного оподаткування. Виявлення резервів зростання доходів місцевих бюджетів набуває особливої актуальності в умовах розвиненого процесу децентралізації в Україні.

Фактично, і надалі незначними залишаються власні доходи місцевих бюджетів, серед яких, на жаль, і такий перспективний фіскальний інструмент, як місцеві податки і збори, що може бути потужним джерелом забезпечення поточних потреб місцевої влади. Але діюча система оподаткування не дає можливості використання інституту місцевих податків і зборів як потужного джерела наповнення місцевих бюджетів, що висуває на перший план питання її кардинального, але поступового, реформування.

Питання, пов'язані з місцевим оподаткуванням, досліджували відомі вітчизняні вчені-економісти, зокрема В. Андрушенко, В. Вишневський, О. Данілов, А. Даниленко, О. Кириленко, В. Кравченко, А. Крисоватий, І. Луніна, В. Суторміна, В. Федосов, С. Юрій та ін.

У сфері місцевого оподаткування одне з центральних місць займає проблема співвідношення загальнодержавної законодавчої та виконавчої влади і місцевого самоврядування: в теорії і практиці питання місцевого оподаткування найчастіше при широкому підході розглядаються саме крізь призму співвідношення «держава» - «місцеве самоврядування». Місцеві податки і збори встановлюються вищими представницькими органами і вводяться місцевими органами влади. Відносини держави і місцевого самоврядування в цій сфері найімовірніше можна розглядати як своєрідну

автономію місцевих влад. Необхідність місцевого оподаткування, а не сільського, міського, селищного, як це має місце сьогодні.

У контексті вищесказаного, аналіз дослідження проблемних аспектів оподаткування місцевими податками і зборами, а також пошук перспективних напрямів посилення їх фіскального значення набуває особливої актуальності в міру розвитку сучасних трансформаційних процесів, пов'язаних з утвердженням в Україні ринкової моделі господарювання.

Мета і завдання бакалаврського дослідження. Основна мета роботи полягає у проведенні комплексного дослідження теоретичних та практичних аспектів функціонування системи місцевого оподаткування для обґрунтування шляхів її подальшого реформування.

Відповідно до поставленої мети у роботі передбачено вирішити такі теоретичні та практичні завдання:

- розглянути еволюцію встановлення місцевих податків та зборів, щоб вивести закономірності їх розвитку на кожному етапі;
- узагальнити теоретичні підходи до сутності місцевих податків і зборів та визначити їх роль у зміцненні фінансового потенціалу місцевих органів влади;
- дослідити механізм справляння місцевих податків і зборів в бюджет;
- проаналізувати вплив місцевих податків і зборів на податковий потенціал України;
- розкрити напрями зміцнення доходної бази місцевих бюджетів;
- розглянути іноземний досвід місцевого оподаткування;
- окреслити сучасні проблеми та шляхи удосконалення системи справляння місцевих податків і зборів.

Об'єкт бакалаврського дослідження – система місцевого оподаткування.

Предметом бакалаврського дослідження є механізм місцевого оподаткування та особливості його функціонування.

Методологічною основою бакалаврської роботи є праці класиків економічної науки, а також роботи сучасних вітчизняних та зарубіжних

вчених-економістів, де висвітлюються питання місцевого оподаткування та механізм справляння місцевих податків і зборів.

Інформаційною базою дослідження є Податковий кодекс, законодавчі і нормативні акти України, статистичні матеріали Департаменту фінансів Одеської міської ради, підручники, навчальні посібники, матеріали Інтернет-сайтів.

Методами дослідження є діалектичний метод наукового пізнання, системний та комплексний підхід до вивчення теоретичних аспектів формування місцевих податків і зборів, у межах якого у роботі використовувались методи аналізу, синтезу, аналогії, статистичні прийоми групування, графічно-табличний метод, історичний метод, метод узагальнення. В процесі дослідження автором використані методи фундаментального аналізу (перший розділ), методи дослідження фактів, явищ і реалій існуючої практики (другий розділ), метод постановки цілей і рекомендації щодо їх досягнення (третій розділ).

Обсяг і структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60), додатку (1) та містить 9 таблиць і 25 рисунків. Основний текст бакалаврського дослідження викладено на 87 сторінках.

Висновки

В умовах розвитку громадянського суспільства становлення фінансово незалежного місцевого самоврядування безпосередньо залежить від формування сталого механізму забезпечення власними фінансовими ресурсами, які мають бути отримані переважно за рахунок надходжень місцевих податків і зборів. При цьому вони виконують не тільки фіскальну функцію. Місцеві податки і збори призначені також стимулювати підприємницьку активність, розвиток місцевого господарства, сприяти ефективному використанню природних ресурсів місцевого значення тощо.

В Україні доцільно використовувати принцип розгалуженої системи місцевих податків з розумними обмеженнями. Це забезпечить місцеву владу більш стабільними джерелами доходів.

Значного розширення потребують повноваження місцевих органів влади щодо встановлення місцевих податків і зборів з урахуванням зарубіжного досвіду. Потрібно, щоб система місцевих податків була дворівневою — місцевою і регіональною. Основними місцевими податками мають стати майнові податки та податок на доходи фізичних осіб. До складу місцевих податків мають входити також місцеві акцизи.

З огляду на проведені дослідження, за доцільне вважаємо впровадження наступних змін у Податковий кодекс України:

- Закріпити у повному розмірі за місцевими бюджетами податок на доходи фізичних осіб та частку податку на прибуток підприємств.
- Ввести наступні зміни з податку на майно:
  - А) базою оподаткування податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, має стати оціночна вартість майна;
  - Б) застосовувати метод масової оцінки при визначенні вартості майна.
- Недоцільність оподаткування надприбутків і великих витрат (у часті транспортного податку).
- Ввести зміни з єдиного податку, а саме індексувати річний дохід підприємців на рівень інфляції задля визначення груп платників.

- Впровадити місцеві екологічні податки на тих територіях, які потерпають від забруднення навколишнього середовища від викидів отруйних речовин у повітря та водойми, на яких здійснюються захоронення й утилізація шкідливих відходів тощо.

- Розширити перелік тих місцевих податків, які є платою за певні місцеві послуги і відображають політику місцевих властей (збори на прибирання та освітлення вулиць, за збирання сміття, впорядкування парків, зон відпочинку, кладовищ тощо).

- Встановлювати місцеві надбавки до податку на прибуток підприємств і податку на доходи фізичних осіб задля підтримки соціально незахищених верств населення.

Отже, місцеві податки та збори повинні стати надійним інструментом регулювання економічного розвитку територій, вирішення різнопланових проблем, які виникають, зменшення соціальної напруги.

Список використаних джерел

1. Алексеєнко Л. М. Пріоритетні напрями зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів // Наука й економіка.- 2015. - № 1. - С. 7-9.
2. Бадида М.П. Податкова база місцевого самоврядування : монографія / М.П. Бадида. – Ужгород, 2010. - 408 с.
3. Бадила М. Фінансове забезпечення місцевих бюджетів: сучасний стан та перспективи вдосконалення // Формування ринкових відносин в Україні.- 2016. - № 8. - С. 35-39
4. Білова Н. Місцеві податки і збори по-новому: знайомимося та готуємося до сплати // Податки та бухгалтерський облік. – 2017. - № 1-2.
5. Бондарук Т.Г. Реформування місцевого оподаткування в Україні // Актуальні проблеми економіки.-2014.-№6.-С.213-221.
6. Бондарук Т. Г. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливості його застосування в Україні / Т. Г. Бондарук // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2013. - № 1. – С. 56-66.
7. Бюджетний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
8. Вишневецький В.П., Рибак В.В. Місцеві податки і збори у ринковій економіці // Фінанси України.-2012.-№1.-с.11-20.
9. Волкова С.И. Значение местных бюджетов в бюджетной системе Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/33_NIEK_2008/Economics/37203.doc.htm.
10. Герчаківський С.Д. Місцеве оподаткування в Україні: традиції, реалії та напрями удосконалення.// Фінанси України.-2013-№2.-с.44-49.
11. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV.
12. Гривнак Е. Плата за землю и местные налоги и сборы // Вестник налоговой службы Украины. – 2014. - № 1-2. – с.21-22.
13. Данілов О.Д., Лапшин Ю.В., Онищенко В.А. Оподаткування місцевими, ресурсними, рентними податками та зборами. Неподаткові платежі.-

- Ірпінь.,2002.
14. Данілов О., Мухомор Ю. Місцеві податки і збори: шляхи їх удосконалення в Україні // Вісник Державної податкової служби України. - 2016. - № 45. – с. 96 – 101.
  15. Державна казначейська служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>
  16. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
  17. Дубовик О. Ю. Проблеми майнового оподаткування в Україні [Електронний ресурс] / О. Ю. Дубовик // Розвиток національної економіки: теорія і практика. – Івано-Франківськ, 2015. – С. 96-97. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3828>.
  18. Дубровський В., Черкашин В. Як удосконалити податок на нерухоме майно в Україні? – К.: Європейський інформаційно-дослідницький центр, 2016. – 39 с.
  19. Зверяков М. І. Пізнавальний потенціал політичної економії [Текст] / М. І. Зверяков // Економічна теорія . – 2012. – № 3. – С. 5–14.
  20. Думчиков М.О. Теоретичні засади історичного аспекту розвитку та формування системи місцевих податків та зборів [Електронний ресурс] / М.О. Думчиков // Діяльність органів публічної влади щодо забезпечення стабільності та безпеки суспільства: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 21-22 травня 2015 р. / За ред.: А.М. Куліша, М.М. Бурбики, О.М. Резніка. – Суми: СумДУ, 2015. – С. 109-111. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/41610>
  20. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.97 р. № 280/97 в редакції від 01.08.03 р.
  21. Іваненко В.О. Місце та роль місцевих податків і зборів у забезпеченні місцевого самоврядування // Фінанси України. – 2014. - № 4.
  22. Іванищак М. В. Аналіз забезпеченості місцевими податками і зборами місцевих бюджетів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com> .

23. Казюк Я.М. Проблеми адаптації податкових механізмів в Україні до світових аналогів: порівняльні характеристики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ardup/2012_1/1-6-13.pdf.
24. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (Історія, теорія, практика).-К: НІОС,2000.
25. Кириленко О.П. Фінансова незалежність місцевого самоврядування.// Фінанси України.- 2011.-№1.-с.34.
- 26.Кириленко О.П. Місцеві бюджети України.-К:НІОС.,2000.
- 27.Крисоватий А.І., Кощук Т.В. Податкові трансформації та економічне зростання // Фінанси України. – 2015. - № 9. – с.10.
- 28.Крисоватий А.І., Кощук Т.В. Вплив поглиблення інтеграції на податкову політику країн-учасниць ЄС // Фінанси України. – 2013. - № 2. – с.31-43.
- 29.Крупіна Н.А. Організаційно-правові засади та принципи формування власних доходів органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Aprer/2008_4_2/55.pdf.
- 30.Лук'яненко І.Г. Трансформація джерел доходів місцевих бюджетів в Україні // Фінанси України. – 2015. - № 12.
- 31.Луніна І., Фролова Н. Бюджетні доходи та податкові повноваження місцевих органів влади // Економіка України. – 2016. - № 6. – с.37-47
- 32.Манн Р.В. Особливості діагностування стану і перспектив розвитку ринку нерухомості // Економіка та держава. – 2016. - № 7. – с.15-16.
- 33.Мельник В.М. Обмежувальна та стимулююча роль податків // Фінанси України. – 2016.– №1.
- 34.Меуш Н. В. Проблеми місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-4/doc/3/02.pdf>.

35. Місцеві бюджети: експерти підбили перші підсумки 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/8053>.
36. Музиченко О.В., Мельник О.Я. Тенденції розвитку податкової системи країн-членів ЄС // Зовнішня торгівля: Право та економіка. – 2017.–№ 2.
37. Огонь Ц.Г. Доходи місцевих бюджетів та напрями їх реструктуризації // Фінанси України. – 2014. - № 7.
38. Одеська міська рада [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ua/>
39. Піхоцька О.М. Місцеві податки і збори у забезпеченні фінансової самостійності органів місцевого самоврядування. // Фінанси України. - 2013. - №5. - с. 46-49.
40. Письменний В. Локальні податки і збори як економічна основа наповнення місцевих бюджетів // Вісник ТАНГ. - 2015. - №1 - с. 64 – 72.
41. Письменний, В. В. Місцеве оподаткування в умовах реформування податкової системи України: монографія / В. В. Письменний. – Тернопіль: Економічна думка, 2011. – 196 с.
42. Податковий кодекс України від 02.11.2010 р. № 2755.
43. Покровская Н.В. Налоги в доходах местных бюджетов стран ОЭСР // Налоговая политика государства. – 2014. – С. 33-37.
44. Пояснювальна записка про виконання бюджету м. Одеси за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ua/>
45. Проблеми податкового регулювання і планування податкових платежів. Наукове видання. – Харків, ХНЕУ, 2008.
46. Прокопенко О.О. Еволюція розвитку системи місцевого оподаткування в Україні [Електронний ресурс] / О.М. Парубець, О.О. Прокопенко, Є.М. Кулінченко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету, 2011. - № 3(52). – С. 298-302. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vcndtu/2011_52/42.htm

- 47.Прядко В. В. Проблеми формування дохідної частини місцевих бюджетів та шляхи їх розв'язання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.pdfactory.com
- 48.Русін В. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / Віктор Русін // Світ фінансів. – 2016. – № 4. – С. 83-88. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Svfin/2009_4/21-083.pdf
- 49.Синцова О.О. Місцеві фінанси. Навчальний посібник. - К: Центр навчальної літератури, 2005., - 387 с.
- 50.Слухай С.В., Гончаренко О.В. Зарубіжний досвід організації місцевих фінансів // Фінанси України. – 2012. - № 5.
- 51.Соломенко С. Бюджетно-податкове реформування в Україні // Економіка. – 2014. – № 2.
- 52.Тарангул Л.Л. Удосконалення податкової політики у контексті соціально-економічного розвитку регіонів // Фінанси України. – 2014. - № 6.
- 53.Трач Ю.Ю. Підвищення ефективності формування доходів місцевих бюджетів.// Фінанси України. - 2012. - №5. - с.83.
- 54.Удод О.І. Перспективи реформування системи місцевого оподаткування за Податковим кодексом // Інтернетвидання, 2017 р.
- 55.Фінансово-правовий механізм формування дохідної частини бюджетів / Под ред. Савченко Л.А.-Ірпінь.,2002.
- 56.Фінансовий портал Міністерства фінансів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.com.ua/>
- 57.Хілобок Ю. А. Шляхи зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів України // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. - 2012. - №1(9). - С. 111-115.
- 58.Цимбалюк І.О. Сучасні реалії місцевого оподаткування [Електронний ресурс] / І.О. Цимбалюк, О.М. Гуменюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Херсон: Херсонський державний університет.

– Вип. 5. – Частина 3. –2014. – С. 183-185. – Режим доступу:
http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/188.pdf.

- 59.Шевчук В.О., Римарська Р.Ю. Уніфікація податкових систем країн ЄС як критерій поглиблення інтеграції // Фінанси України, - 2014. - № 12. – С.49-59.
- 60.Щомісячний моніторинг основних індикаторів бюджетної та банківської системи України станом на 01.01.2018 р. – К.: Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень, 2018.